

RAPORT
FORUM TEATROLOGÓW
Instytut Teatralny w Warszawie
25-26 listopada 2016

W listopadzie 2016 roku w Instytucie Teatralnym odbyło się pierwsze spotkanie Forum Teatrológów. Nasze motywacje i cele wyjaśniliśmy w manifestie opublikowanym w Internecie¹:

Forum Teatrológów to oddolna, niezależna inicjatywa, która ma na celu integrację młodych badaczy teatru, tańca i innych sztuk performatywnych. Zauważyliśmy, że studenci i absolwenci kierunków teatrologicznych - zarówno ci z nas, którzy związali się z ośrodkami naukowymi, jak i badacze niezależni oraz osoby, które stosują narzędzia teatrologiczne w pracy edukacyjnej, artystycznej i kuratorskiej - mają ze sobą jedynie sporadyczny kontakt na konferencjach czy wydarzeniach kulturalnych. Chcemy to zmienić!

Chcemy ułatwić i ożywić kontakty w środowisku. Mamy nadzieję, że poznanie się i integracja doprowadzi do bardziej szczodrego dzielenia się wynikami swoich badań i dostępem do materiałów źródłowych, a w przyszłości zaowocuje tworzeniem się ponad-ośrodkowych grup badawczych. (...)

Pod adresem www.forumteatrologow.pl uruchomiliśmy Forum Teatrológów - internetową platformę wymiany opinii i wiedzy. Planujemy również spotkania, które pozwolą nam poznać się osobiście (...).

Z Manifestu "Forum Teatrológów"

---

¹ <http://www.e-teatr.pl/pl/artykuly/221216.html>, dostęp: 21.02.2017.

Spis treści:

1. Uczestnicy
  - 1.1. Statystyki
  - 1.2 Deklarowane zainteresowania badawcze uczestników
2. Program
  - 2.1. Metody zastosowane przy wyborze programu
  - 2.2. Program ramowy
  - 2.3. Realizacja programu wraz z wypowiedziami uczestników
3. Podsumowanie
4. Podziękowania

1. Uczestnicy:

1.1. Statystyki

W Forum wzięło udział 38 osób.

a) Podział według stopnia wykształcenia:

2 studentów studiów licencjackich,
10 studentów studiów magisterskich,
3 magistrów,
20 doktorantów,
3 doktorów.

b) Podział według zgłoszonej afiliacji lub miejsca pracy:

17 z Warszawy,
7 z Krakowa,
3 z Gdańska,
3 z Poznania,
1 z Białegostoku,
1 z Lublina,
1 z Łodzi,
1 z Opola,
1 z Torunia,
1 z Wrocławia,
1 z Granady,
1 z Sankt Petersburga.

1.2 Deklarowane zainteresowania badawcze uczestników

Na początku forum została zaprezentowana interaktywna mapa zainteresowań badawczych uczestników. Kategorie zostały wstępnie stworzone na podstawie ankiet, a następnie w trakcie trwania Forum każdy uczestnik mógł dodawać dowolną ilość własnych kategorii lub dopisywać się do już istniejących. Mapa miała służyć sieciowaniu uczestników (można było sprawdzić, z kim ma się „punkty wspólne”) oraz stanowić narzędzie pomocnicze do tworzenia grup roboczych. Poniżej kategorie posegregowano od najbardziej do najmniej popularnych; liczba oznacza ilość osób zainteresowanych danym tematem.

performatyka (9); widz (8); krytyka (7); muzyka (7); teoria teatru (6); historia teatru polskiego (6); edukacja teatralna (6); lalki (5); pamięć i historia (5); taniec (5); teatr dla dzieci (5); sztuki wizualne (5); nowe media (5); teatr a inne media (5); dwudziestolecie (4); off (4); praktyka (4); Kantor (3); polski teatr współczesny (3); polski dramat (3); Niemcy (3); performance (3); promocja (3); wspólnota (3); Francja (3); Rosja (3); polityka (3); scenografia (3); pamiętniki (3); teoria dramatu (2); wizerunek (2); trening (2); Witkacy (2); partycypacja (2); narracja wizualna (2); tożsamość (2); ciało (2); awangarda (2); opera (2); zagłada Żydów (2); aktorstwo (2); kognitywizm (2); autobiografizm (2); Grzegorzewski (2); historia (2); ZSRR (2); Bułhakow (2); filozofia (2); Rimini Protokoll (2); dokument (2); biografizm (2); Modrzejewska (2); XIX wiek (2); festiwale (2); teatr plastyczny (2); obcy (1); biomechanika (1); proces twórczy (1); słowo (1); Lupa (1); niepełnosprawność (1); agnostycyzm (1); Hiszpania (1); queer (1); rytuał (1); Goebbels (1); Bogomołow (1); Hermanis (1); Mundruczo (1); władza (1); PRL (1); Schiller (1); skandal (1); Dodin (1); improwizacja (1); feminizm (1); Beckett (1); Rilke (1); teatr formy (1); przekład (1); koło naukowe (1); Gruzja (1).

2. Program

2.1. Metody zastosowane przy wyborze programu

Dla ustalenia tematów, które obecnie najbardziej poruszają młodych badaczy i studentów teatrologii, organizatorzy przeprowadzili ankietę na stronie forumteatrologow.pl. (ankietę wypełniło w sumie: 59 osób). Ankieta służyła również sprawdzeniu, ilu jest faktycznych chętnych do wzięcia udziału w Forum i z jakich pochodzą ośrodków.

Z ankiet wynikało, że największym zainteresowaniem cieszą się tematy dotyczące możliwych modeli uprawiania teatrologii, jak również zapewniania sobie warunków finansowych do prowadzenia badań i funkcjonowania bez konieczności podejmowania pracy zarobkowej poza branżą.

2.2. Program ramowy (ogłoszony 12 września 2016 roku na stronie e-teatr.pl oraz na stronie wydarzenia na Facebooku)

25 listopada (piątek), godz. 11-21

Powitanie uczestników przez organizatorów (komitet organizacyjny Forum Teatrológów) oraz przedstawicieli instytucji wspierających - Dorotę Buchwald, prof. Dariusza Kosińskiego oraz prof. Wojciecha Dudzika.

AKT I:

RÓŻNE MODELE UPRAWIANIA TEATROLOGII

Pisać książki czy animować życie teatralne? Robić doktorat na uczelni czy eksternistycznie?

Bić się o etat czy zmagać się ze zleceniami? A może jedno i drugie?

Wspólna dyskusja w oparciu o przykłady z życia wzięte.

AKT II:

TEATROLOG NA SURVIVALU czyli GRANTY I STYPENDIA

Co i jak zrobić, aby je zdobyć, zrealizować i rozliczyć? Czy istniejący system grantowy jest na pewno najlepszym z możliwych?

Słów kilka od ekspertów i dobre rady laureatów programów grantowych oraz czas na zadanie nurtujących nas pytań w ramach dyskusji krytyczno-konstruktywnej.

AKT III:

KRYTYKUJEMY? - eksperyment dyskusyjny

(Nie)Poważna dyskusja na temat sytuacji krytyki teatralnej w innowacyjnej i dynamicznej formule 'long table'.

26 listopada (sobota), godz. 10-16

AKT IV:

CO DWIE GŁOWY TO NIE JEDNA - GRUPY ROBOCZE I ZESPOŁY BADAWCZE

Jak funkcjonują i czym zajmują się już istniejące grupy? Jakie grupy chcielibyśmy sami stworzyć?

Dobre praktyki w Polsce i za granicą. Wypowiedzi osób tworzących międzynarodowe grupy robocze oraz dyskusja.

AKT V:

CZEGO CHCEMY? OD SŁÓW DO CZYNÓW

Jak możemy praktycznie wykorzystać wiedzę zdobytą podczas naszego spotkania?

Konferencja? Publikacja? Jak może w tym pomóc ForumTeatrológów.pl i Polskie

Towarzystwo Badań Teatralnych?

Praca w zespołach.

EPILOG:

Żywa tablica ogłoszeń i pamiątkowe selfie z prof. Raszewskim

2.3. Realizacja programu

W tym punkcie streszczony jest przebieg poszczególnych punktów programu wraz z wypowiedziami uczestników (anonimowo).

I. RÓŻNE MODELE UPRAWIANIA TEATROLOGII

Organizatorzy poprosili wcześniej wybrane osoby, aby przygotowały wystąpienie na temat swojej uczelni i ścieżki naukowej, sugerując się pytaniami:

1. Do jakiej działalności zawodowej predestynuje Cię twój ośrodek?
2. Jaka jest szansa zostania na uczelni po doktoracie i od czego to zależy? (szczerze)
3. Stypendia - na jakiej zasadzie dostajesz, ile osób rocznie otrzymuje i w jakiej kwocie?
4. Jak i czego jesteśmy uczeni i jak sami chcemy uczyć (kondycja nauczyciela akademickiego)?
5. Jaką masz możliwość prowadzenia badań w swoim ośrodku naukowym?
6. Czy istnieje biuro karier na uczelni i czy działa efektywnie?

Prezentacje:

- O doktoracie artystycznym w Polsce i za granicą opowiedziała Iwona Wójnicka z Warszawy;
- O "standardowej" ścieżce kariery akademickiej opowiedział Marcin Bogucki (IKP Uniwersytet Warszawski);
- O doktoracie eksternistycznym mówiła Zofia Smolarska (AT Warszawa);
- O doktoracie za granicą mówiła Julia Nawrot z uniwersytetu w Grenadzie. Odczytane zostały także odpowiedzi Joanny Szymajdy, dyrektorki IMIT, która otrzymała doktorat łączony w Polsce i we Francji (jeżeli byłby ktoś zainteresowany wypowiedziami Julii Nawrot lub Joanny Szymajdy na temat doktoratów zagranicą, możemy udostępnić bardziej szczegółowe informacje);
- O perspektywach zawodowych w sytuacji, gdy przekroczysz wiek 35 lat, nie ma się jeszcze doktoratu, mówiła Małgorzata Jabłońska (UJ, Instytut Grotowskiego);
- O doktoratach na uczelniach "peryferyjnych" mówili Martyna Friedla (Uniwersytet Opolski) oraz Dominik Gac (UMCS w Lublinie).

Po prezentacji nastąpiła krótka i żywiołowa wymiana zdań, w której poza opisami własnych doświadczeń, poruszone zostały niniejsze problemy:

- niesprawiedliwość systemu stypendialnego;
- forma dysertacji doktorskiej;
- możliwości zatrudnienia na uczelniach;
- dalszy ciąg kariery naukowej;
- ograniczenie wiekowe w zdobywaniu grantów.

W finale zadane zostało fundamentalne pytanie: czy doktorat jest nam potrzebny?

II. TEATROLOG NA SURVIVALU czyli GRANTY i STYPENDIA

Profesor Małgorzata Sugiera, jako osoba mająca duże doświadczenie w pozyskiwaniu i ocenianiu grantów (przede wszystkim w ramach Narodowego Centrum Nauki), podzieliła się z uczestnikami swoją wiedzą praktyczną. Wskazówki, których udzieliła, można podzielić na dwie grupy:

Kwestie formalne (pisanie wniosku):

- Granty NCNu oceniane są dwuetapowo. Skład ekspertów w pierwszym panelu zależy od tego, z jakich dziedzin zostały złożone wnioski. Warto wziąć pod uwagę, że, jeśli zostanie złożony tylko jeden wniosek "teatralny", nie będzie specjalisty w danej dziedzinie, a projekt oceni, na przykład historyk sztuki i językoznawca. Dlatego też wnioski należy pisać w taki sposób, aby były zrozumiałe - trzeba podkreślić, że proponowany projekt jest innowacyjny, ale że jednocześnie ubiegający się jest w stanie mu sprostować (należy przekonać eksperta z panelu). Z jednej strony trzeba założyć, że nasz wniosek może odczytać teatrolog, z drugiej trzeba dbać o czytelność, uwzględniając oceniających z innych dziedzin humanistyki;
- Bardzo ważne jest zwrócenie uwagi na koszty kwalifikowalne (na co rzeczywiście można wydać pieniądze, np. tłumaczenie artykułu, publikacja w płatnym czasopiśmie) podczas tworzenia budżetu, bo bardzo wiele błędów pojawia się we wnioskach na tym etapie;
- Tłumaczenie publikacji naukowej można wpisać w grant jako honorarium za działanie badawcze.

Kwestie organizacyjne (okołograntowe):

- W związku z tym, że uczelnie pobierają 20-30% narzutów z grantów, warto ubiegać się o grant przez fundację (która weźmie 5% czy 10%);
- Istnieje możliwość samozatrudnienia w ramach grantu dla osób nieposiadających afiliacji. Prawdopodobnie osoby bez afiliacji mogą być również (pod)wykonawcami w ramach cudzego grantu;
- Jeśli ktoś już ma doświadczenie w pracy w ramach grantu, ma większe szanse na zdobycie kolejnego - recenzent zwraca uwagę na to, czy taka osoba np. będzie się potrafiła rozliczyć;
- Warto poznawać wykładowców z innych uczelni, ekspertów i później poprosić ich o napisanie opinii. "W Etiudzie trzeba mieć instytucję, która was przyjmie - jeśli nie będziecie państwo nikogo znać, to nie możecie skorzystać z Etiudy. Również w Preludium jest dobrze pojechać na kwerendę". Należy wykazać, że instytucja, z którą chcemy podjąć współpracę prowadzi działalność naukową;
- Granty w NCNie mają karencję - nie można ich zgłosić w kolejnym terminie, tylko po dwóch latach. Ale za to w tym czasie mogą zostać poprawione według uwag recenzentów. Jest też możliwość formalnego odwołania;

- 15% kosztów zabudżetowanych w granie można zmienić za zgodą rektora (np. kupić papier zamiast dziesiątego toneru do drukarki). W pozostałych przypadkach można aneksować umowę z NCNem;
- Aby założyć zespół osób z kilku uczelni i starać się o grant “międzyośrodkowy” najlepiej założyć konsorcjum.

III. KRYTYKUJEMY? - eksperyment dyskusyjny

Dyskusja o krytyce teatralnej odbyła się w formie LONG TABLE. Jest to format wymyślony przez amerykański kolektyw Split Britches. Dyskusja ta, w przeciwieństwie do znanych nam modeli dyskusji panelowych, odbywa się bez moderatora. Obowiązuje natomiast etykieta, która została uczestnikom przekazana przed rozpoczęciem dyskusji, a która informuje, że jeśli chce się zabrać głos - należy po prostu zająć miejsce przy stole. Jeśli stół już jest pełen - można poprosić jedną z osób siedzących o udostępnienie miejsca. W każdej chwili można odejść od stołu lub do niego wrócić. Siedząc przy stole, można pisać po papierowym obrusie, aby uporządkować myśli i wyodrębnić szczególnie ważne lub nieporuszone przez uczestników kwestie. W wyniku dyskusji niekoniecznie dochodzi do sformułowania wspólnych wniosków, nie ma też podsumowania. “Sama dyskusja jest naszym celem i doświadczeniem”².

Nasza dyskusja w ogólnym zarysie toczyła się w obrębie dwóch pól tematycznych i jednocześnie dwóch nastrojów:

- krytycznym: trudności z wejściem w zawód krytyka i problemy dotyczące uprawiania tego zawodu w kontekście niskich wynagrodzeń i ograniczania działów kulturalnych w prasie codziennej i tygodnikach;
- konstruktywnym: walka o czytelnika, w tym o nowe pokolenie odbiorców i poszukiwanie nowych formatów, stylów i sposobów promocji czytelnictwa teatralnego.

Oto główne tezy, które padły podczas dyskusji (jeśli zaistniały tezy przeciwstawne lub komplementarne zostały one opatrzone tą samą cyfrą):

Zawód krytyka

1) Dyskurs o krytyce nie nadaża za rzeczywistością - panuje przekonanie, że tylko ci mogą się mianować recenzentami, którzy są na etatach w redakcjach, zaś Internet w ogóle się nie liczy (chyba że jako miejsce przedruków). Wśród uznanych krytyków panuje ignorancja wobec młodych osób wchodzących do zawodu.

1b) Mało ludzi dobrze pisze o teatrze, łatwo jest dzisiaj wypłynąć nowym nazwiskom. Trudniej natomiast się utrzymać, powinny istnieć stypendia dla młodych krytyków na czas “wykuwania pióra”.

1c) Niewielu osobom w środowisku teatralnym naprawdę leży na sercu los krytyki - niewielka część środowiska regularnie kupuje pisma branżowe, czyta je i dyskutuje o tekstach w nich zamieszczanych.

² <http://publicaddresssystems.org/projects/long-table/>

2) Teza Łukasza Drewniaka wyrażona w "Nietakcie" nr 1(24)\ 2016 dotycząca tego, że młody krytyk powinien się szkolić na offie, a dopiero potem opisywać Lupę, oznacza dezawuację offu.

2b) "Wykuwanie" sobie warsztatu krytycznego na offie ma wiele korzyści: wolność wypowiedzi, małe ryzyko, spełnianie misji społecznej (opisanie nieopisanych), możliwość obserwacji procesu twórczego.

3) Krytycy lokalni są bardzo istotni dla teatrów w swoich miastach, ale są szufladowani przez pisma teatralne typu "Didaskalia" jako ograniczeni w zasięgu. Powoduje to, że także w pismach branżowych teatry lokalne są opisywane przez tych samych recenzentów.

3b) Poziom lokalnej krytyki jest zazwyczaj niski, bo dziennikarze od teatru są "od wszystkiego" (przykłady: Olsztyn, Białystok).

Walka o czytelnika

1) Czy krytyka w ogóle jest potrzebna? Większość widzów podejmuje decyzję o pójściu do teatru w oparciu o wrażenia znajomych i rodziny. I to też jest forma krytyki, choć niesformalizowana.

1b) Krytyka zawodowa wskazuje wzór do naśladowania dla internetowych komentatorów, inaczej grozi "utonięcie w hejcie". Krytyka powinna wchodzić w te miejsca doraźnych komentarzy i uczyć dyskusji o teatrze.

2) Języka i stylu opisu trzeba się uczyć od widza, razem z nim je wypracowywać.

3) Krytyka powinna polegać na tym, aby dowartościować doświadczenie teatru i umiejętność opisu tego doświadczenia własnymi słowami. Brakuje tekstów, które dają odczuć to, co krytyka poruszyło.

4) Blogi dają wolność - można śledzić tylko jednego wybranego twórcę, można być fanatykiem jakiegoś rodzaju teatru (nie obowiązuje postawa obiektywizmu) i to oddziałuje na odbiorców - można zarazić ich swoją fascynacją.

4b) Właśnie tego typu blogi, a nie uczone rozprawy, mogą zachęcić nową klasę średnią do przyścia do teatru.

5) Brakuje miejsca w sieci do luźnych dyskusji o teatrze dla samych widzów - na wzór Filmweb lub Lubimyczytać.

6) Brakuje recenzji dobrych literacko, łączących erudycję z przystępnością i polotem.

7) Brakuje Woody'ego Allena w krytyce - czyli autorów, którzy w swych tekstach przemycają "uczone" odniesienia, które czytelnik może dostrzec i pogłębić, jeśli zechce. Brakuje tekstów, które wysyłają fajne sygnały czytelnikowi, a nie są notkami encyklopedycznymi i szkoleniem czytelników.

8) Brakuje blogów, które łączą dziedziny np. jedzenie i teatr (a są takie blogi o filmie).

9) W zawodowej krytyce panuje ostry podział na powierzchowne notki w prasie i długie recenzje/rozprawy. Przydałoby się wypracować złoty środek - między zwiastunem a rozprawą z przypisami i odwołaniami do teorii.

Pomysły i idee służące promocji krytyki i zbliżeniu do potrzeb dzisiejszego odbiorcy

- Potrzebny jest "filmweb o teatrze" z możliwością wyszukania sobie spektaklu według wybranych kategorii i preferencji, czyli e-teatr, ale nie dla branży, a dla przeciętnego widza;
- Zrobimy dynamiczny przegląd prasy teatralnej na zasadzie porannego przeglądu prasy Żakowskiego w TOK FM;
- Stwórzmy Dyskusyjne Kluby Teatralne na wzór DKF-ów, aby uczyć się (i uczyć innych) opisywać doświadczenie widza;
- Zorganizujemy konferencję recenzencką, gdzie te same spektakle będą recenzowane przez różnych prelegentów.

IV. CO DWIE GŁOWY TO NIE JEDNA - GRUPY ROBOCZE I ZESPOŁY BADAWCZE

Prezentacja na temat grup roboczych w ramach FIRT

Wstępem do tej części Forum było wystąpienie dr Dominiki Łarionow, która zaprezentowała historię i sposób funkcjonowania International Federation for Theatre Research (FIRT/IFTR)³.

Ideą tej organizacji jest możliwość spotkania i wymiany doświadczeń badaczy teatru z całego świata. Obecnie należy tu ponad 100 instytucji. Podstawą działania FITR-u są tygodniowe kongresy, które zasadniczo składają się z General Panels, czyli wykładów wybitnych specjalistów oraz spotkań w ramach tematycznych Working Groups. Każdą Working Group kieruje convener (kurator), którego kadencja trwa ok. 3-4 lata. Convener organizuje pracę WG, zarówno podczas danego kongresu jak i pomiędzy kongresami. Praca WG podczas kongresu polega na tym, że każdy jej członek wygłasza referat, po którym następuje dyskusja. Spotkania WG odbywają się przez cały czas trwania kongresu, w dość małym gronie (max. 10 osób) co wpływa na poziom dyskusji i umożliwia twórczą wymianę poglądów. W ramach FIRT-u funkcjonuje również grupa New Scholars dedykowana młodym naukowcom. Za jej działanie odpowiedzialna jest Daria Kubiak (Szwecja).

Kongresy FIRT-u mają charakter zamknięty, nie można być „wolnym słuchaczem”, trzeba aktywnie uczestniczyć. Jest to jednak dość drogie przedsięwzięcie – na każdy kongres pobierana jest opłata (wpisowe), do tego dochodzą jeszcze koszty podróży, zakwaterowanie etc., które każdy uczestnik pokrywa we własnym zakresie. Jeśli nasza macierzysta uczelnia należy do FITR-u, to mamy szansę na zniżkę, lub na pokrycie opłaty przez uczelnię. Jest też możliwość ubiegania się o stypendium do wysokości 50% kosztów podróży, pobytu i udziału.

Niewątpliwą korzyścią z uczestnictwa w kongresie jest możliwość poznania wielu wybitnych naukowców, którzy są bardzo otwarci i przychylni młodym ludziom. Panuje miła, demokratyczna atmosfera, nie ma sztucznych podziałów ani hieratyczności. Przygotowanie referatu na kongres zmusza do klarownego wyrażania swoich myśli i zaprezentowania

---

³ www.iftr.org

problemów badawczych. Czas każdego wystąpienia jest jasno określony i bardzo dokładnie przestrzegany.

Dobre zasady i praktyki pracy w grupie roboczej

W toku pracy w kilkuosobowych zespołach uczestnicy Forum wskazali najważniejsze zasady i narzędzia pozwalające z powodzeniem współpracować w ramach grupy roboczej lub zespołu badawczego. Dzięki różnorodności doświadczeń zawodowych stworzony został szeroki zbiór dobrych praktyk.

Zasady współpracy

- **Dbajmy o odpowiednią wielkość grupy:** mniejsza grupa pozwala na regularny kontakt, śledzenie wkładu każdego członka i faktycznie wspólną pracę. Jeśli grupa się rozrasta, to uszczegóławiamy tematy i dzielimy pracę lub grupę;
- **Bądźmy na bieżąco:** praca / spotkania / raporty powinny odbywać się regularnie i dynamicznie, żeby nie stracić entuzjazmu, ale też nie marnować czasu;
- **Piszmy sprawozdania wobec całej grupy:** (ze spotkań, z postępu własnej pracy). Sprawozdania są dokumentacją pracy grupy, są pewnego rodzaju archiwum; jednocześnie pomagają osobom nieobecny „być na bieżąco”;
- **Dzielmy się nowymi materiałami, informacjami i kontaktami:** zwłaszcza jeśli pracujemy nad wspólnymi badaniami;
- **Informujmy o problemach:** niemożność wykonania zadania na czas, niepowodzenie kwerendy, negatywny wynik aplikacji konkursowej itp. Można i trzeba prosić o pomoc;
- **Rozwiązujmy konflikty w grupie:** szczerze i otwarcie ze sobą rozmawiamy. Nie rozwiązane konflikty i spory bardzo negatywnie wpływają na relacje w grupie i wspólną pracę;
- **Konfrontujmy wyniki** i kolejne etapy pracy z osobami z zewnątrz, spoza grupy. Poszukajmy osób, które pomogą usprawnić pracę w grupie, kogoś kto np. pomoże z wnioskami grantowymi;
- **Współpracujmy:** ustalmy sposoby dawania feedbacku, na które wszyscy się zgodzą, tłumaczymy ich mechanizmy;
  - **Inicjatywa i odpowiedzialność:** deklaracja zaangażowania - wszyscy inspirują się nawzajem;
  - **Samokształcenie:** celem i sposobem działania grupy są nie tylko projekty, ale także wspieranie się w pracy badawczej, rozwijanie pomysłów. Jest to ważne zwłaszcza w czasie przed lub pomiędzy konkretnymi projektami/grantami;
  - **Zadbajmy o demokrację** w grupie i nie torpedujmy pomysłów (zwłaszcza jeśli są w fazie początkowej), pracujmy nad rozwojem naszych inicjatyw;
  - **Nie utożsamiamy pomysłu z osobą:** wspólny wkład w wynik pracy badawczej - zgadzamy się na firmowanie pracy nazwą całej grupy albo ustalmy od początku, jakie będą zasady pobierania korzyści z wykonanej pracy, jaki jest zakres, pod którym możemy się podpisać sami, a pod jakim cała grupa itp.;

- **Dbajmy o życie towarzyskie grupy:** spotkania nieformalne pozytywnie wpływają na pracę grupy i badania ponieważ pomysły przychodzą również w nieoczekiwanych momentach;
- **Ustalmy czytelne zasady**, które dotyczą:
  - **zakresu i tematyki działania** (co i po co badamy, nad czym pracujemy);
  - **celu** – musi być bardzo konkretny (konferencja, wydawnictwo, spotkanie, promocja, wydarzenia). Jeśli po osiągnięciu celu grupa ma nadal trwać i pracować razem, potrzebny jest następny cel;
  - **czasu - harmonogramu** - w zarządzaniu projektem najlepiej ustalić kamienie milowe działania z konkretnymi datami. Oprócz tego dobrze jest ustalić, jak szybko po zdarzeniu pojawiają się raporty, kiedy i jak często zdajemy sprawozdania itp. Jest to sposób na zapobieganie spadkowi entuzjazmu, który jest nieunikniony. Będzie punktem referencyjnym;
  - **konkretnego podziału obowiązków i odpowiedzialności** - pomaga uniknąć konfliktów. Jednocześnie pamiętamy, że udział w takiej grupie jest dobrowolny i powinien być podejmowany z chęcią i odpowiedzialnością. Zaangażowanie i inicjowanie działań oraz inspirowanie grupy jest odpowiedzialnością wszystkich członków - zwłaszcza na etapie zanim pojawi się konkretna praca projektowa.
- **Wyberzmy spośród członków grupy:**
  - **koordynatora** (organizacja), ktoś, kto ogarnia całość, pogania, przypomina, sprawdza, czy wszystko zostało zrobione - nie tyran! - powinien znać swoich ludzi i przydzielać zadania;
  - **reprezentanta grupy** - kontakt z innymi grupami, z prasą.

Dobre praktyki

- konieczne są spotkania na żywo - minimum raz na semestr; dobrze przygotowana agenda i sprawozdanie po spotkaniu. Na spotkaniu prezentujemy wyniki pracy, żeby uzyskać feedback;
- systematyczne sprawozdania wobec całej grupy;
- podczas spotkań / konferencji / odczytów – szanujmy swój czas i przestrzegajmy wcześniej ustalonych zasad (np. czas wystąpienia);
- pomiędzy spotkaniami “na żywo” warto utrzymywać stały kontakt używając nowych technologii. Trzeba podjąć decyzję, które z dostępnych narzędzi będzie dla nas najodpowiedniejsze:
  - jedna platforma komunikacji - opisujemy pomysły, planujemy zadania, informujemy o postępie (Asana, Trello, Producteev, Grupa na Facebooku, Google groups działające na zasadzie mailingu);
  - “chmura” i miejsce na pliki (Dropbox, Google Drive);
  - wspólne edytowanie dokumentów (Google Documents, Quip, Keep Note, Evernote, Office 365);
  - komunikator do szybkich interwencji (Skype, Messenger, Whats app, Telegram); wspólne mapy myśli - BlueMind, <http://www.thebrain.com/>.

V. CZEGO CHCEMY? OD SŁÓW DO CZYNÓW

OCENA ForumTeatrologow.pl jako NARZĘDZIA INTERNETOWEGO

Forum **jest dobrym** narzędziem do dzielenia się fragmentami artykułów i zbierania opinii, zadawania pytań. Sprawdza się jako giełda pomysłów, narzędzie samokształcenia, może służyć jako baza, archiwum, konwersatorium, narzędzie do feedbacku. Dzięki oznaczeniu autora postu oraz daty publikacji ochrona treści przed plagiatem na forumteatrologow.pl jest znacząca. Jednocześnie redakcja forumteatrologow.pl nie rości sobie praw majątkowych do tekstów, więc wszystkie prawa autorskie pozostają przy autorze, czego nie można powiedzieć o takich narzędziach, jak Facebook i innych mediach społecznościowych.

Forum raczej **nie sprawdza się jako** narzędzie do komunikacji na bieżąco, do bieżącej wymiany informacji i opinii oraz w przypadku nagłych interwencji może funkcjonować grupa na FB.

ZOBOWIĄZANIA MODERATORÓW ForumTeatrologów.pl:

- Założyć grupę na Facebooku z uczestnikami zjazdu Forum Teatrologów (grupa powstała i działa: <https://www.facebook.com/groups/forumteatrologow/>);
- Założyć jedną wspólną skrzynkę mailową i rozsyłać mailing w sprawach pilnych (konto zostało założone: forumteatrologow@gmail.com);
- Animować sieć noclegową (nie została oficjalnie uruchomiona);
- Zrobić film instruktażowy samego narzędzia forumteatrologow.pl (wszystkie niezbędne informacje instruktażowe zawiera dział FAQ);
- Potrzeba zrobienia słownika dot. grantów, bazy do ogłoszeń o grantach, konferencjach (temat został podjęty i jest rozwijany na forumteatrologow.pl);
- Założenie dla Instytutu Teatralnego osobnego profilu na forumteatrologow.pl. IT będzie publikował informacje o charakterze newslettera opisujące projekty IT dedykowane młodym badaczom (konto IT zostało założone i w dziale "Propozycje współpracy" regularnie się pojawiają informacje dedykowane użytkownikom Forum);
- Pomysł prof. Małgorzaty Sugiery - zakładka na e-teatrze o grantach, konfach, projektach (mail do redakcji e-teatr został wysłany);
- Rozesłanie uczestnikom wyników "linkowania", czyli łączenia osób o podobnych zainteresowaniach badawczych na podstawie zgłaszanych przez nich w ankietach kategorii (powstał i został rozesłany do uczestników dokument z wynikami ankiety w formie listy tagów).

DYSKUSJA PODSUMOWUJĄCA

Tematem przewodnim dyskusji finałowej było podsumowanie dwudniowego doświadczenia zjazdu Forum Teatrologów. Uczestnicy wskazywali mocne i słabe strony programu i samego przebiegu zdarzenia. Jako pozytywny wynik zjazdu uczestnicy podkreślali przede wszystkim możliwość zapoznania się z szerszym gronem osób z różnych części kraju, które pracują w dziedzinie badań teatralnych i są na podobnym etapie kariery zawodowej. Istotne było spotkanie "na żywo", nawiązanie osobistych relacji z osobami o

podobnych zainteresowaniach. Uczestnicy wyrażali nawet żal, że przy tak dużej liczbie osób nie sposób było ze wszystkimi zapoznać się bliżej.

Natalia Osińska: "To spotkanie dało nam wszystkim energię do działania, odwagę, by mówić własnym głosem i realizować swoje zadania".

Klaudia Laś: "To spotkanie dało nam siłę, wiemy jakie są nasze możliwości".

Julia Nawrot: "Program trafił w punkt. Energia, wspólna praca, goście - wszystko to sprawiło, że było wspaniale. To przywraca wiarę w bycie teatrologiem".

Kolejnym pozytywnym wynikiem spotkania było "zlinkowanie", czyli spotkanie osób o podobnych tematach badawczych, co może zaowocować współpracą. Wiele osób podkreślało z dużym entuzjazmem zadowolenie z udziału w Long Table - dyskusji na temat krytyki teatralnej. Long Table wskazywany był jako skuteczna metoda rozniecenia dyskusji i aktywizacji uczestników.

Uczestnicy stwierdzili jednak niedostateczne omówienie lub brak w programie niektórych tematów zgłaszanych w ankietach. Najbardziej podkreślonym wśród nieobecnych tematów były nieakademickie i nienaukowe perspektywy zawodowe teatrologów (aby nadrobić ten brak, organizatorzy założyli i moderowali temat poświęcony tym zagadnieniu na forumteatrologow.pl). Jako wadę wskazywano także brak czasu na prezentację tematów badawczych samych uczestników. Wyrażono także potrzebę dalszego uzupełnienia informacji o programach wspierających karierę, w tym o grantach międzynarodowych. Warto także kontynuować "sieciowanie" uczestników, dodając informację o ich powiązaniach zawodowych i instytucjonalnych, dzięki czemu powstałaby grupa "zaprzyjaźnionych" instytucji i festiwali.

Większość uczestników przyznała, że spotkanie było bardzo potrzebne i okazało się również bardzo owocne. Jednocześnie uczestnicy odczuwali potrzebę zorganizowania kolejnego spotkania.

Następnym tematem były formy współpracy Forum Teatrologów z Polskim Towarzystwem Badań Teatralnych. Pojawiły się głosy dotyczące problematyczności aktywnego działania zarówno w FT jak i w PTBT, która wynika z faktu, że za przynależność do tych organizacji i aktywna w nich działalność nie niesie za sobą gratyfikacji finansowych ani żadnych dodatkowych profitów np. w postaci dodatkowej punktacji na uczelniach. Jest to być może jeden z powodów, dla których aktywność badawcza ani wydawnicza PTBT do tej pory nie istniała. Działalność do tej pory koncentrowała się na przyznawaniu dorocznie nagrody za książkę o teatrze oraz organizowaniu zjazdów członków co 2 lata. Nowi członkowie, zwłaszcza ci znajdujący się u początku kariery zawodowej, mogą znaleźć tu szerokie pole do działania.

Na nadchodzącym zjeździe PTBT (17-19 XI 2017) będzie prezentowany raport z Forum Teatrologów, dlatego zaproponowano obecność uczestników FT na zjeździe. Zgłoszono wniosek, by zsynchronizować wydarzenia i zorganizować kolejne spotkanie Forum Teatrologów w bliskim sąsiedztwie czasowym zjazdu PTBT. Padła propozycja, by spotkanie to odbyło się wcześniej, aby móc na zjeździe PTBT zaprezentować również wnioski z II Forum Teatrologów.

PROPOZYCJE WSPÓŁPRACY, WOLNE WNIOSKI

- Miesięcznik "Teatr" zaprasza do współpracy. Czeka na propozycje tekstów;

- Koło naukowe z Gdańska z UG "BRIKOLAŻ" prosi o wsparcie i deklaruje chęć współpracy. Gdańsk może być także gospodarzem kolejnego spotkania Forum Teatrologów;
- Na stronie PTBT jest zakładka o konferencjach i można każdorazowo przesłać informację na BADANIA.TEATRALNE@GMAIL.COM;
- Iwona Wojnicka - chętnie pomoże napisać wniosek (ma doświadczenie i organizację NGO);
- Wniosek, aby stworzyć stronę internetową lub aplikację, która "linkowałaby" osoby o podobnych zainteresowaniach na wzór chmury zaprezentowanej przez Zofię Smolarską. Szukamy chętnych, którzy chcieliby to zrobić;
- Wniosek, aby stworzyć blog. Czy jednak byłoby to narzędzie potrzebne i czym różniłoby się on od forumteatrologow.pl? Blog byłby sposobem otwartego upublicznienia tekstów. Jest techniczna możliwość, aby pisało go wielu autorów.

3. Podsumowanie

Spotkanie Forum Teatrologów było odpowiedzią na diagnozę stanu młodych, rozpoczynających dopiero karierę zawodową teatrologów, którzy borykają się z podobnymi problemami niezależnie od ośrodka, w którym studiują i/lub pracują. Grupa ta nie posiada jednej wspólnej platformy, która pozwalałaby poznawać się i podnosić świadomość wspólnoty potrzeb i różnorodności naszych zainteresowań. Równoległe do organizowania spotkania w Instytucie Teatralnym, stworzyliśmy witrynę forumteatrologow.pl w przekonaniu, że Internet jest najbardziej dostępnym i najszybszym środkiem komunikacji.

Udało nam się osiągnąć dwa zakładane cele. Po pierwsze, doprowadziliśmy do spotkania młodych badaczy z różnych ośrodków w innej, niż konferencyjna, formule. Frekwencja spotkania była wysoka, obecni byli przedstawiciele wielu ośrodków w Polsce oraz trzech ośrodków zagranicznych, co sprzyjało porównaniom programów i warunków rozwoju na poszczególnych uczelniach, a także wprowadzało różnorodność perspektyw. Objawiało się to szczególnie podczas dyskusji na temat krytyki teatralnej. Dynamicznej wymianie, niekiedy sprzecznych, opinii towarzyszyły różne propozycje wyjścia z impasu, w jakim niewątpliwie znajduje się dzisiaj krytyka. Ważne, że mimo różnicy zdań, rozmowy te odbywały się w przyjaznej atmosferze, co potwierdza także wyjątkową skuteczność formatu Long Table. Sądzimy, że warto stosować go na szerszą skalę i wprowadzać do praktyki uczelnianej, która cierpi na deficyt demokratycznych debat i zajęć uczących publicznej dyskusji.

Drugim osiągniętym celem było podniesienie poziomu wiedzy na temat możliwości finansowania badań, dzięki czemu wytworzyła się atmosfera sprzyjająca powstawaniu inicjatyw badawczych ponad panującymi podziałami na ośrodki i subdyscypliny (np. po zjeździe została założona ponadośrodkowa grupa robocza związana z teatrem lalek). Obecnie informacje na temat dostępnych możliwości są

rozproszone, a wsparcie z uczelni w pozyskiwaniu finansowania zazwyczaj niedostateczne. Wyposażenie uczestników w informacje na temat baz danych i kryteriów konkursowych zmniejszyło różnicę w wiedzy pomiędzy studentami różnych uczelni i dało nadzieję na zawieszenie postawy konkurencji na rzecz współpracy i dalsze dzielenie się informacjami. Ten temat jest najaktywniej śledzony i dyskutowany na forumteatrologow.pl.

Bardzo istotne informacje, które mogą być przydatne całemu środowisku teatrologicznemu, to zasady współpracy w grupie badawczej wskazane przez uczestników jako wnioski z części warsztatowej spotkania. Młode pokolenie badaczy okazało się bardzo świadome mechanizmów grupowych. Dysponuje ono konkretną wiedzą na temat współpracy dotyczącą: psychologii grupy oraz zasad, jakie powinny być w niej przestrzegane, a także technologii, które pomagają w organizowaniu wspólnej pracy. Warto, aby władze uczelni, wykładowcy i sami studenci zastanowili się, czy w dostatecznym stopniu korzystają z tej wiedzy. Drugie pytanie, jakie się nasuwa, dotyczy przystawalności standardów pracy, które wyznaje młode pokolenie teatrologów do wzorca panującego w instytucjach kultury i na uczelniach. W naszym środowisku naukowym wciąż pokutuje nastawienie indywidualistyczne, promuje się przede wszystkim jednostki, nie zespoły badawcze (co jest także konsekwencją obecnego kształtu kryteriów stosowanych przy parametryzacji uczelni i wydziałów), a jakość pracy zespołowej i wciąż hierarchiczne relacje na uczelniach i w instytucjach kultury nie są poddawane dostatecznej refleksji.

Niewątpliwie, spotkanie było sukcesem frekwencyjnym i towarzyskim. Na ile baza kontaktów rzeczywiście przyda się uczestnikom Forum - okaże się z czasem. Na razie widać, że część osób chętnie korzysta z możliwości swobodnego przekazywania informacji o własnych projektach, konferencjach itp. Ilość osób aktywnych (tworzących treści) jest jednak dość niewielka zarówno na forumteatrologow.pl jak i w grupie na Facebooku. Jednocześnie pojawiają się osoby, które nie uczestniczyły w Forum, a są zainteresowane jego efektami. Przyznajemy, że dyskusja w Internecie nie rozwinęła się dotąd tak, jak można było tego oczekiwać po atmosferze spotkania. Odzew jest żywy w przypadku naboru do już istniejących wydarzeń/konferencji/projektów, lecz grupa nie działa jako miejsce tworzenia oddolnych/pozainstytucjonalnych grup dyskusyjnych (zaproponowane dotychczas tematy nie zostały podjęte). Zastanawiamy się nad powodami tej sytuacji i dalszym kierunkiem działania.

Pierwszy wniosek, jaki się nasuwa, to nietrafiony wybór forum internetowego jako narzędzia. Już podczas samego spotkania uczestnicy nie wykazali woli, by podjąć się współpracy przy rozwoju i moderacji jego zawartości. Tendencja ta nie ulega zmianie mimo upływu czasu i wysiłków podejmowanych przez moderatorów. Pod znakiem zapytania staje więc sensowność kontynuacji działania forumteatrologow.pl w dotychczasowej formie i w oparciu o obecną platformę internetową, która od początku pomyślana została jako platforma współpracy i wymiany myśli. Nie tłumaczy to jednak niskiej aktywności na grupie FB. To prowadzi

do przypuszczenia, że powodem takiej sytuacji jest niechęć i/lub nieufność teatrologów do podejmowania takiej współpracy, czego potwierdzeniem może być także mała aktywność innych forów internetowych dotyczących teatru np. forum e-teatr.net. Tej postawy niestety nie udało się nam zmienić.

Po trzecie, z uwagi na trudną sytuację zawodową młodych teatrologów, spotkania na żywo są najbardziej efektywne, między innymi dlatego, że nie wymagają długofalowego poświęcenia. Może więc należy inwestować w kolejne spotkania na żywo, aby omawiać tym razem już konkretne zagadnienia badawcze uczestników oraz pogłębiać tematy związane z miejscem teatrologa poza polem naukowym? To pytanie pozostawiamy otwarte.

3.1. Możliwe dalsze kierunki działania

- Forum Teatrologów jako internetowa “baza ludzi” - przestrzeń, w której młodzi badacze teatru przedstawiają siebie i swoje zainteresowania, by potem wzajemnie służyć sobie pomocą;
- Forum Teatrologów jako regularne spotkania na żywo, debaty i konferencje dla młodych badaczy;
- Forum jako miejsce stwarzające możliwość współpracy, która nie pogłębia prekaryjnej sytuacji młodych badaczy, np. przy projektach naukowych lub wydarzeniach kulturalnych, w których praca jest opłacana, a warunki udziału negocjowane.

4. Podziękowania

Spotkanie odbyło się pod auspicjami Polskiego Towarzystwa Badań Teatralnych oraz dzięki wsparciu Instytutu Teatralnego im. Zbigniewa Raszewskiego w Warszawie, który udostępnił salę oraz opłacił noclegi uczestników spoza Warszawy. Bardzo dziękujemy dyrektor Instytutu Teatralnego Dorocie Buchwald, zastępcy dyrektora ds. programowych prof. Dariuszowi Kosińskiemu i prezesowi PTBT prof. Wojciechowi Dudzikowi za pomoc i oficjalne otwarcie Forum Teatrológów pierwszego dnia.

Serdecznie dziękujemy również naszym wolontariuszkom: Aleksandrze Śliwińskiej i Monice Przespolewskiej z Akademii Teatralnej w Warszawie za pomoc organizacyjną, a także Agacie Tomaszewicz i Paulinie Kubas za dokumentację fotograficzną.

Podpisano:

Martyna Friedla
Stanisław Godlewski
Małgorzata Jabłońska
Justyna Michalik
Zofia Smolarska